

סרטים

אם תרצו אין זו הלצה!

רק לא בשבת (ת. תל-אביב; אומן, חיפה; ישראל-צ'רפת) הוא פראמפואה על סיסמת הציונות כפי שנקבעה על ידי תיאודור הרצל. הוא אמר: "אם תרצו, אין זו הלצה!" אלכס ג'ופה, במאי הסרטים הצרפתי, ורובר הירש, כוכב הקומדי פראנץ טיט, אומרים: "אם תרצו אין זו הלצה!" ישראל, הציונית והיהדות גם יחד, מרעפים כסרט זה כקרויונים מזוהים ופיקאני טים, נסקרים במבט שחיי ובראי מעוקם במידה כזו, שלוא היה הסרט מופק ומיוצר על ידי גויים בלבד, היה מעורר עליו את זעמם של כל היהודים והציונים הרשמיים שבעולם. הכל מוצג כבדיחה, לא הכי מוצלחת, המצליחה איכשהו להתקיים במציאות. היהדות מופיעה בסרט זה ברמות אפיים מעוקמים, זקנים, קאפוטות וחוקיית נוקי שים, שאינם מאפשרים אפילו הפעלת טלפון בשבת. זוהי דה שאין לה כל חשר למוסר. גיבור הסרט המלחין וילברשץ, הוא יהודי בן 83 המנסה להשיג דרכון לגן-עדן כשמגיעה שעתו האחרונה. הוא מתגלה לפתע כבעל אמונה דתית עמוקה. מה שלא הפריע לו בכל חייו לנאוף ול-

עיות, אלא שמקצועיות זו באה על חשבון ההשראה, וגם היא אינה נקיה מפגמים ולי קויים, בעיקר בתחום גיבוש העלילה והרצף הפנימי של הסרט. רובר הירש, שחקן התיאטרון הצרפתי שזו לו הפעוה הראשונה בסרטים, מתגלה כחקיין מעולה עשה שהוא מעצב 13 דמוי יות שונות בסרט. לרוע המזל לא ניתנה לו אף דמות אחת בה יוכל לשחק ממשי. משחקו הוא חיצוני ואינו נשמר המיד בגבולות הטעם הטוב. הצחת המשחק לידו מורכב רובו ככולו משחקני כמה ישראלים. רק בודדים מהם מתגלים כדמויות קולנועיות. יוצאי הדופן הם דליה פרידלנד, בדמות המזכירה המטור פשת המחפשת בעלי-מיליונר בכל מחיר, ובעלה, מישא אשורוב, בתפקיד רוחו של אביו של וילברשץ הזקן. אין בסרט אחידות סגנונית. הוא מורכב מאוסף בדיחות יהודיות ואפיונות קולנוע עיות, מלהטוטים טכניים ומקטעי קיטש צורמים, שיש בהם כדי לבדר פה ושם, אך לא יותר מזה.

החיים האדישים

שמנונה וחצי (גורדו, תל-אביב; אי סליה) הוא מספר שנועד לרמוז כי סרט זה, שנוצר אחרי שמנונה סרטים אחרים שיצר פדריקו (החיים המתוקים) פליני, אינו אלא

דליה פרידלנד ורובר הירש ב"רק לא בשבת" כולן רוצות מיליונרים

השאיר ממזרים בכל רחבי העולם. שומר המסורת היחיד המופיע בסרט, אחד מממדיו של המלחין הנאספים בישראל כדי לזכות בירושתו בת המיליונים, אינו אלא פורץ קופות מקצועי. גם הציונות אינה מוצגת באור נאה יותר. הרעיון המרכזי המסתתר מאחורי עלילת הסרט הוא רעיון קיבוץ-גליוות. כדי להבטיח את הירושה לממוריה, מתנה וילברשץ הזקן שעל כולם לעלות לישראל, לשאת בה נשים ולהתישב בה. ואז מסתבר שניתן להגשים רעיון זה רק בצורה אחת — תוך ניצול תאחת הבצע היהודית. נכון, כל סטירה היא הצלפה עצמית. מה שנשמע מפי הגויים כאנטישמיות, יכול להשמע אפילו ליהודים וציונים כביקורת עצמית. אבל לא כשנושא האסטירה הם מסולפים, פרי דיעות-קדומות ועיות המציי אות.

אם נתונאי וסופר ישראלי כמו שבתי סבת, שכתב את הבסיס הראשוני של הטייט, מוצא ששני האלמנטים המצחיקים ביותר בישראל הם בנייה אולטרה-מודרנית ונשים המתות להתחתן עם מיליונרים, הרי זו אסטירה מופקעת.

כל תולדות עם ישראל. מגרעתו הגדולה של הסרט היא מגרעת הקלאסית של כל הסרטים העוסקים בישראל ובבעיות היהדות והציונות. הוא מנסה לדחוס את כל תולדות עם ישראל למיטה-סדום של שתיים. הגולה והקיבוץ, מחנות ההשמדה וגאולת השממה, הכל ישנו בסרט. מה שאין בו זה קצת עומק, ישנו אנושיות, מעט יחס רגשי אישי לבעיות המוצלפות. מבחינה טכנית זהו סרט עשוי במקצו

הצי סרט. פליני ראה אותו בתור כזה, משום שתחילתו ברעיון מעורפל, ובסופו לא ביטא את המחשבות שהולידו אותו. לא היה ברור לו מה רצה להגיד בו בכלל. אלא שחצי סרט זה נראה שלם, עמוק, בעל משמעויות נרחבות ומחושב יותר מכל סרטיו הקודמים המצויינים של פליני. זהו סרט הנראה כאוטוביוגרפיה, הגדרה שפליני מכחיש אותה בכל תוקף. הוא נראה ככיי אוגרפיה של פליני כשם שהוא ביאוגרפיה של כל גבר אחר המגיע לבגרות מחשבתית בעוד שהוא נאצר בילדות רגשית. הקונפליקט בין שני קטבים אלה הוא צירו המרי כזו של הסרט.

מצערי הרמיונות. בניגוד להתרשמות הראשונית, אין זה סרט המדבר בשפת הסמלים ואין לחפש בו משמעויות נסתרות. כל תוכנו נראה על הבד. ובמה שנראה על הבד אין תוכן.

מה שיש בסרט הוא תיאור עולמו הפנימי של אדם בגיל 45 העושה את חשבון נפשו, כשהוא עומד על סף משבר זיקנה ומנסה להאזח ברעיון של התחלת חייו מחדש. פליני מתאר את דמותו ואופיו של גיבורו (מרצילו מאסטרואני) תוך תיאור מקביל של חייו החיצוניים, עסקי האהבים שלו, בעיר תלו המקצועיות והדמויות הממוסחרות והיחולנית שמסביבו. זה מהד. מאידך הוא מתאר את עולמו הפנימי באפיונות קטועות של זכרונות, חלומות, חוויות ושאיפות. כפי שאמר פליני עצמו: "זהו מצעד של אירועים ודמיונות העוברים על פניו". בסיכמו של המצעד מגיע האישי למסקנה שאין הוא יכול ליצור סרט ולהטיף לאחרים לאומץ, מפני שהוא עצמו חסר אומץ זה

ואינו כנה עם עצמו. חייו הם רצף של שקרים המטביעים אותו בתוך הריקנות. אפילו אם אין הסרט משקף את חייו ועולמו של פליני עצמו, הוא מצליח להמחיש על הבד את נפשו ופעילות ליבו של גבר חי ומרגיש, של יצור אנושי מתלבט ונקרע. בתור שכזה הוא אינו חצי סרט אלא סרט וחצי.

הכל בגלל אבא

השאפתנים (אלנבי, תל-אביב; ארצות הברית) הוא סרט טיפשי. עם קצת מאמץ שיכלי יתכן שאפשר היה לעשות ממנו משהו מעניין יותר. אבל מי רוצה היום להתאמץ, ולמי יש היום שכל? סטיות, שינאה, מכותרצה ופסיכולוגיה בגרוש — מהסוג האינפנטילי של פייטון פלייס — מוצעים בשפע בשאפתנים. הריאליזם והדראמטיים מלאים קלישאות נפוחות, גיהביות חבוטות. גיון מייקל-הייזי כתב את התסריט לפי הרבימבר שופע המין של הרולד רובין. מייקל-הייזי זה כתב גם בישראל, לפי הזמנה דחופה ומיוחדת, את התסריט הסופי לסרט היהודית. זה מוכיח למה הוא מסוגל.

התאום המישוגע. יונה קורד (גורג) פפארד) הוא איל-הון צעיר רוזן כזה, הש פעה ודולארים. הוא מסוגל לנגל את כל תעשיות הפלאסטיק של ארצות-הברית, לבנות מפציצי-קרב לתעשייה הצבאית, לביים סרטים, ואפילו להכות בחורות ערומות, להסליך אותן למיטה בבזו, ואחר כך להסיחלק הביתה בלי לגעת בהן. כזה גיבור הוא. אבל זה רק מסחה חיצוני. מתחת לאכזריות, לזלזול, ולשחיתות הזאת — רומז הבמאי עדין-הנפש — מסתתר תינוק ניפחד ובודד. וזה הכל בגלל האבא שלו. כי האבא שלו לא אהב אותו מעולם. הוא אהב רק את אחיו התאום של יונה, שמת בגיל תשע והיה חולה רוח מסוכן. אילו זה היה הכל, אולי יונה לא היה ברוטאלי ואומלל כזה. אבל אביו עשה דברים גוראים אחרים. הוא תמיד התרעם על יונה למה הוא לא מת במקום אחר. או איך אפשר, אחרי יחס כזה וילדות קשה כזאת, לא להרביץ לבחורות!?

כל זה מתברר לקהל וליונה בעצמו בסוף הסרט, בן השעתיים-יחצי, לאחר קרב אנרגי פים עקובים-בינו ובין חברו הנאמן ביותר (נבאדה) (אלן לאד). באותה הודמנות מגלה לו החבר הנאמן מדוע הוא יונה, שזוג כל כך נשים יסות כולל אמר החורגת-הנימפומנית-השיכורה בת העשרים (קרול בייקר), אשתו טובת-הלב (אליזאבט אשלי) וארוסתו הפרוצה (מארתה האיר). יונה קורד מגלה שהוא הרבה יותר טוב משחשב על עצמו, ורק אבא שלו אשם בכל. הוא חוזר לאשתו.

לא חשוב שהסרט גרוע. חשוב שהקהל לא יתן לו לרדת מהמסך שבעות ארוכים. הוא אוהב סרטים כאלו.

היומן

הרגל הופך לטבע

שנים ארוכות של צילום יומני פירסומת הטביעו את חותמן על יצרני וצילמי יומן החדשות הישראליות. עתה, כשהם צריכים להפיק יומני-חדשות ללא פירסומת, מסתבר שהם פשוט אינם יודעים לעשות זאת. ומן כרמה המוצג השבוע בבתי-הקולנוע בארץ, מציג את החדשות המאלפות הבאות:

- נחנכה תחנות מטורה חדשה בסכנין. יהיו בה עשרה שוטרים.
- הנער מאיר לוי, שכליית אמו נשתלה בגופה, יוצא מבית-החולים. צילומים של הנער, ללא כל סיפור או הסבר רפואי.
- סנסציה: אין נראים בחורף גלי הים בחוף תל-אביב. המון קצף וכמה שחפים.
- מבצע מיוחד: צלם מיוחד של כרמל יצא לפאריס כדי לצלם את החדשות החדשות שם. תוך סיכון נוצר הצליל לצלם יונים בכיכרות, להוכיח שמגדל איפל עדיין ניצב על חילו, ולגלות שבלילה יש כרונת גיאון בפניאל.
- תחרות הכדורגל בין ישראל והולנד. ביובזו משוע של חומר מצויין על תחרות בבוקר וקהל בנגם.
- צירציל מת. בטענים מחייו שלא הופיעו בשבוע שעבר ביומן נבט.
- מאחר שאין להניח שמפיקי היומן עושים סבוסאגי כדי שהקהל יירוש להחזיר את יומני הפירסומת, מעידה פארוויה זו של יומן-החדשות, כי יעבור עוד זמן רב עד שלצלמי היומנים הישראלים יחזור החוש לחדשות והכשרון לצילומים מעניינים.

על

המשבר במס"י החוצה ביו עבריים וערבים

ב פנימי המפלגה הקומוניסטית נערי כים בזמן האחרון ערבי-קריאה בעלי תוכן בלתי-רגיל. חוברת-הקראה מורכב מ-15 עמודים משוכללים, המהווים פרטיכל של פגישה, שהתקיימה באוגוסט אשתקד במוסקבה. בנושאה זו השתתפו שניים מראשי מק"י: המזכיר הכללי שמואל מיקונט, ו-חברו הלישכה המדינית אמיל חביבי. מול הישראלים ישבו שליחי מפלגה אחרת. מטעמי זהירות ומחשש הווק לבטחון ה-מדינה, העדיפו מדפיסי הפרטיכל שלא ליציין את זהותם המדוייקת של השניים, אך לם היא היתה ידועה לכל חבר במפלגה. הנציגים הזרים, עם נפשו מיקונט ו-חביבי, היו ראשי המפלגה בירדן. הפגישה נערכה במוסקבה אחרי ועידת המפלגות הקומוניסטיות הערביות שנערכה בפראג. מוכן, כי אחת הבעיות המרכזיות בדיונים אלה היתה בעיית ישראל. גילוי-הדעת שפורסם לאחר מכן בעל עניין רב, כי הוא גינה בחריפות את הלאומנות הבורגנית הערבית השואפת למלחמה נגד ישראל כדי להסליך את היהודים לים. מכיוון שוועידה זו נערכה בסימן המח

מיק"י

לוקח בין מוסקבה לפקין, לא נעדרה מ-גילויי-הדעת הסופי גם התקפה על סין. אלא שגם התקפה זו היתה קשורה בבעיית ארץ-ישראל. נאמר בה: "המנהיגים הסיניים מניסים לנצל את הבעייה הפלסטינית למסור-תיהם, ודוחפים יסודות הרפתקניים מסויימים למעשים של תוקפנות פרובוקטיבית, הם מעמידים פנים כמשתתפים בדאגת ה-ערבים, ובו בזמן מנסים לשכנע אותם שאת השאלה הפלסטינית אפשר לפתור רק על-ידי מלחמה, על-ידי השלכת ישראל הימה. בעמדה זאת, במהותו של דבר, נוקטת גם הבורגנות הערבית והלאומנים הערבים. אין הם מציעים פתרון ממשי כלשהו, אשר יספק הן את עמרי וזן את עם ישראל, אשר להם אויב משותף אחד: הריאקציה הערבית והישראלית, משרתת האימפריאליזם". תיזה זו לא התקבלה ללא ויכוח. מתנגדי העיקרי היה חאלד באקדש, מנהיג המפלגה הקומוניסטית הסורית. הוא עמד על דעתו, כי ייתכן רק פתרון אחד לבעיית ארץ-ישראל: חיטול מדינת ישראל בכוח. נגדו התייצב המנהיג הירדני פואד נאצר. לפגישה זו יש חשיבות לא רק מפני

אגיל תומא

עורך תומא ביקורת על ברבלה